

NOORD-HOLLANDSCHE COURANT.

Dieu et mon droit.

VRIJDAG 26 JANUARIJ.

AMSTERDAM, 25 Januarij.

Deze COURANT verschijnt te AMSTERDAM, Dagelijks, behalve des Zondags. Het abonnement voor 3 maanden is f 5.00; voor de buitensteden f 6.00; franko door het geheele Rijk.
Brieven, Gelden, enz. FRANKO te adresseeren aan het Bureau dezer COURANT.

In den laatsten tijd is, noch in strategisch, noch in diplomatisch opzigt eene noemenswaardige verandering in den bekenden staat der Oostersche kwestie tot stand gekomen. Alleen verdient opmerking, dat van meer dan eene zijde Pruisen met steeds moeilijker verwickelingen bedreigd wordt. Oostenrijk blijft er op aandringen, dat het, overeenkomstig het April-verdrag, een deel van zijn leger mobiel make, en verklaart op het eigen oogenblik, dat het, wat ook de Bondsvergadering besluite, van het regt, door de Bondsakte gewaarborgd, gebruik zal maken, om die Bonds-Staten, die zijne inzigten deelen, ten wapen te roepen; en zoo schijnt niet slechts Pruisen bedreigd, maar schijnt ook nog daarenboven den Duitschen Bond eene scheuring te bedreigen. Van den anderen kant wordt ter zeldere tijd door Frankrijk aan Pruisen in veelbeteekenende woorden te kennen gegeven, dat het tot de Weener konferentie, welke men zegt dat eerstdaags zal geopend worden, niet zal toegelaten worden, tenzij het vooraf toetredt tot het traktaat van den 2 December. Onniskanbaar is het derhalve, dat tegenover Pruisen de verbondene mogendheden wel degelijk eene meer gedecideerde houding aannemen, en uit het oog mag niet verloren worden, dat het besluit, dienvolgens door Pruisen te nemen, van een onberekenbaren invloed kan zijn op den verderen gang der zaken. Tot dus verre echter is de stand der kwestie er nog niet door gewijzigd.

Ter Weener konferentie, die men blijft verzekeren dat spoedig zal plaats hebben, zal, ongetwijfeld, de meeste moeilijkheid opleveren de discussie betreffende de herziening van het traktaat van 13 Julij 1841. Dat traktaat was geheel in het voordeel van Rusland en daarbij was Turkije ten eenemale aan de willekeur van Rusland overgeleverd: de verbondene mogendheden eischen, dat het herzien worde in den zin van het Europeesche evenwigt. Wat dit zeggen wil, laten wij op dit oogenblik daar. Genoeg dat de mogendheden, door de herziening van het traktaat van 1841, het gevaar van Turkije willen afwenden, waaraan het van den kant van Rusland bloot staat.

Over dit traktaat vonden wij onlangs een allerbelangrijkst artikel in den *Constitutionnel*, van de pen van den heer Granier de Cassagnac. Wij houden er ons van overtuigd, dat men er met belangstelling kennis van zal nemen. Het geeft eene nauwkeurige analyse van den toestand, waarin Turkije, ten gevolge van het genoemde traktaat, tegenover Rusland geraakt is. Die toestand moet met juistheid gewaardeerd worden, wil men het zich verklaren, waarom de verbondene mogendheden zoo nadrukkelijk blijven aandringen op de algeheele wijziging van het bedoelde traktaat.

De heer de Cassagnac schrijft dan aldus:

»De derde voorwaarde, die de vier waarborgen van 8 Augustus omsluiten en waarvan Oostenrijk de zuivere en eenvoudige aanneming van Rusland eischt vóór met hetzelfde in vredes-onderhandelingen te treden, is: dat het traktaat van 13 Julij 1841 zal worden herzien, in het belang van het staatkundig evenwigt van Europa.

»Wat is nu, bij de bekende strekking van Rusland, de waarde van het traktaat van 1841? Het verzekert den Czaar eenvoudige de mogelijkheid, om Konstantinopel te overrompelen; het schenkt hem de zekerheid, om er zich in een daartoe geschikt en behendig gekozen oogenblik, met één slag meester van te maken.

»Eene der aanmatigingen, die Rusland reeds onder keizerin Anna openlijk aan den dag legde, was de vrije vaart der Russische schepen in de Zwarte Zee, den Bosporus, den Hellespout en de Middellandsche Zee. Veertigjarige oorlogen waren er noodig, om de Turken tot toegeven op dit punt te dwingen. Zelfs toen de Sultan op 21 Julij 1774 te Kainardji voor den wil der keizerin Anna, hernieuwd door Catharina, moest buigen, stond hij slechts den doortocht der zeestraten toe aan de Russische koopvaardij-schepen en dan nog onder voorwaarde, dat zij aan visitatie onderworpen bleven. De oorlogschepen werden in dit traktaat niet begrepen, ongetwijfeld omdat Rusland, toen een nieuweling in de Zwarte Zee, nog geen tijd had om er militaire établissements te vestigen.

»Daarna werden echter van lieverlede havens door Rusland aangelegd en tuighuizen gesticht. In 1774 verwierf het Kertch en Jéni-Kalé. In 1778 verrees Kherson; in 1786 Sebastopol en in 1791 Odessa. Anapa, op de kust van Azie, werd in 1791 genomen en Poti in 1829 verworven door het traktaat van Adrianopel. Eene koortsachtige bedrijvigheid bevolkte die nieuwe havens met oorlogsschepen, wapende de citadellen en vulde de tuighuizen. Eindelijk was het oogenblik voor Rusland daar, om ook voor zijne oorlogsschepen den doortocht te verwerven van de Zwarte naar de Middellandsche Zee. Die vergrooting van magt, die noch Anna, noch zelfs Catharina, durfden vragen, — keizer Nikolaas verwierf ze in 1833 en toen waren de landkaarten (gelijk Catharina tot Voltaire zide) versierd met eene communicatie van Corinthe naar Moskou.

»Nadat de Europeesche mogendheden den 14den Mei 1833 bij traktaat van Kutayeh den marsch van Ibrahim-pacha op Konstantinopel hadden gestuit, slaagde Rusland (dat te Unkiar-Skelessi, aan de boorden van den Hellespout, troepen had ontscheept) er in, om de Porte op het dwaalspoor te brengen ten aanzien van de werkelijk belangloze bedoelingen dier mogendheden. Rusland verwierf toen, door list of vreesaanjaging, een geheim verdrag (8 Julij), dat aan hetzelfde voor den tijd van acht jaren voor zijne oorlogsschepen, bij uitsluiting van alle maritieme mogendheden, de vrije vaart verzekerde van de Zwarte naar de Middellandsche Zee.

»Die houding van Rusland, dat, stoutmoedigheid zelfzuchtig, den Staat veinst te beschermen dien het begeerde, bewoog, zoodra zij bekend werd, het algemeen gevoelen in Europa ten sterkste. Toen in 1841 het traktaat van Unkiar-Skelessi verviel, moest Rusland van die bevoorregte scheepvaart afzien. Maar ten gevolge van die verblindheid die sedert een en een halve eeuw van de Europeesche mogendheden de bondgenooten van Rusland maakte (Oostenrijk hielp het de grenzen van den Dniester verwerven; Engeland werkte mede tot den Grieksch opstand en Frankrijk hielp de Turksche marine bij Navarrino vernielen), werd wel is waar aan de Russische marine de vaart door de zeestraten ontzegd, maar werd dat verbod ook uitgestrekt op al de andere maritieme mogendheden, zoodat de vloeten van Sebastopol steeds Konstantinopel van de zijde der Zwarte Zee bedreigden, zonder dat de vloeten van Portsmouth en Toulon den Turken langs de Dardanellen ter hulpe konden snellen.

»Het traktaat van 13 Julij 1841 was dus, niet minder dan dat van 8 Julij 1833, een triomf voor Rusland. Het eerste veroorloofde wel is waar aan de Russische marine, om door de Zwarte Zee in de Middellandsche Zee te dringen; maar de Russische marine had, tegenover de Fransche en Engelsche vloeten, niets ernstigs in de Middellandsche Zee te doen, ten minste, zoolang de Czaar geen meester was van Konstantinopel. Het traktaat van 13 Julij 1841 daarentegen, dat aan alle maritieme mogendheden den doortocht der Dardanellen ontzeide, maar dat aan Rusland de uitsluitende vaart in de Zwarte Zee liet met hare Europeesche en Aziatische havens, hare tuighuizen en magazijnen en hare ontzaggelijke middelen tot proviandering, — dat traktaat leverde Konstantinopel aan de genade des Czaars over en veroorloofde aan de eskaders van Sebastopol om — Sinope leverde het bewijs — de Turksche eskaders in de Zwarte Zee te vernietigen, tijdens de geallieerde vloeten door datzelfde traktaat buiten de Dardanellen werkeloos moesten blijven.

»Het zijn dus die ontzaggelijke, lang gewenschte, lang voorbereide en behendiglijk verworven voordeelen, die Oostenrijk in de eerste plaats eischt, dat Rusland eenvoudig en zuiver late varen. Maar de oudste en hardnekkigste aanmatiging der Czaars in het Oosten, de aanmatiging, die het meest schatten en legers kostte en die viermaal den godsdienstoorlog deed verklaren, is het Russische protektoraat over de Christenen van den Grieksch ritus, onderdanen d's Sultans.

»Het inwendig openlijk erkende en nitwendig nauwelijks verholten doel der Russische politiek sedert eeuwen, was de herstelling te Konstantinopel, ten voordeele der Czaars, van het door de Turken vernietigde Oostersche keizerrijk. Het was zelfs als voorsteeken dier toekomstige

restauratie, dat Ivan de Grootte, toen hij in 1472 eene Grieksche prinses, van het bloed der Paleologenzen, huwde, bij zijn blazen — dat St. George als overwinnaar van den draak voorstelde — den tweehoofdigen zwarten adelaar voegde, die het blazen was van het Grieksche rijk.

»De hedendaagsche zoogenaamde philozofen hebben mogen lagelen om den strijd, die dikwerf gevoerd is om het bezit der sleutels van het Heilige graf. Maar Peter de Grootte, die het, even als Aristoteles, wist, dat men de menschen regeert met de gevoelens die hen bezielen, en die begreep hoe erkentelijk de Christenen van de Grieksche gemeente zouden zijn, wanneer hij er in slaagde om hen in het Oosten boven de Katholieken te verheffen, — zond (1709) zijn gezant Tolstoi naar Konstantinopel, ten einde met bedreigingen te vragen, dat de sleutels van het Heilige graf aan de Latijnen zouden worden ontnomen en aan de Grieken ter hand gesteld. Turkije was toen nog eene groote militaire mogendheid; het vericende eene schuilplaats aan den verwonnen Karel XII, en als eenig antwoord op de hooghartige eischen des Keizers, liet de Sultan Achmet III den gezant Tolstoi in de Zeven-Torens werpen.

»Peter de Grootte verklaarde den godsdienstoorlog en deed in tegenwoordigheid eener ontelbare priesterschaar en van eene onafzienbare menschenmassa, in de basiliek van Moskou de roete van uitspreiden te midden van de witte Russische banier met het traditionele geëerbiedigde opschrift: *In naam van God en voor Christus!* — Montenegro werd tot opstand, en Wallachije en Moldavië door de predikingen der Grieken in gisting gebragt; geheel de Christenheid in het Oosten verbeidde de naderende gebeurtenissen en was bereid om den nieuwen Constantijn te erkennen, — toen de Russen in 1710 ten eenemale geslagen en in 1711 genoodzaakt werden, om het vernederende traktaat der Pruth te sluiten, dat hen van Azoff en Taganrog verjoeg.

»Niettegenstaande deze nederlaag, dacht Peter de Grootte er niet aan, om zijn doel te laten varen. Het bleef zijn wil, om zich van al de in het Oosten verspreide orthodoxe Grieken, als een getrouw, vast besloten en onvermoeid beschermer, te doen erkennen. Toen prins Eugenius na een gelukkigen oorlog aan Achmet III den vrede van Passarowitz had opgelegd, geloofde Peter het oogenblik gunstig. Hij zond (1719) zijn gezant Dascoff naar Konstantinopel, ten einde nieuwe gunsten voor de Grieken te eischen, die hij minder goed behandeld vond dan de Latijnen. Ook nu verwierf de Czaar niet hetgeen hij verlangde, maar hij verkreeg de herziening van een artikel van het traktaat der Pruth, dat aan Rusland het regt ontzeide om een vertegenwoordiger te Konstantinopel te hebben. De Russische gezanten, toen het traditionele werk hervattende, begonnen, door middel van godsdienstige denkbeelden, de Grieken op nieuw aan het gisten te brengen en zulks op hetzelfde tijdstip, waarop Peter de Grootte te Parijs voorgaf, dat hij eene bijzondere achtung voor de philozofen koesterde.

»Voorgelicht ten aanzien van zijne eigene staatkunde, door het gemak waarmede de Grieken steeds gehoor gaven aan inblazingen van Rusland, besloot de Sultan Mustapha III om meer welwillende beschikkingen te beproeven. In 1760 ontnam hij den Latijnen de sleutels van het Heilige graf en gaf ze aan de Grieken, en zulks niettegenstaande de verzoeken van Frankrijk, in het belang der handhaving van den ouden staat van zaken.

»Wat was het gevolg dier plotselinge toegevendheid van den Sultan, waarbij hij vrijwillig aan Rusland toestond, hetgeen Peter de Grootte vruchteloos met de wapens in de hand had geëischt? Het gevolg was, dat de keizerin Catharina, ziende dat men haar toestond wat zij niet meer eischte, op staanden voet een nieuwen eisch verzon, ten einde de Grieksche natie wakker te houden; die nieuwe eisch was: de erkenning der Czaars als de wettige beschermers der Grieksche Christenen, onderdanen des Sultans.

»Nauwelijks werd dit verzoek aan Mustapha III gedaan, of hij liet den Russischen gezant (Obrescoff) in de Zeven-Torens werpen. Dat was het nu juist, wat Catharina wilde; de oorlog begon onmiddellijk op nieuw.

